

תנ"ך

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – ספר בראשית – (40×2) – 80 נקודות
פרק שני – נושאי ההרחבה – (20×1) – 20 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד.
(2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — בראשית (80 נקודות)

ענה על שתי השאלות 1-2.

בכל שאלה, ענה על סעיף א — חובה (25 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (15 נקודות).

(לכל שאלה — 40 נקודות)

1. קרא בראשית, י"א, 9-1.

א ויהי כל-הארץ שפה אחת ודברים אחדים: ויהי בנסעם
 ב מקדם וימצאו בקעה בארץ שנער וישבו שם: ויאמרו איש
 ג אל-רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם
 ד הלבנה לאבן והחמר היה להם לחמר: ויאמרו הבה ונבנה-
 ה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה-לנו שם פן-נפון על-
 ו פני כל-הארץ: וירד ה' לראות את-העיר ואת-המגדל
 ז אשר בנו בני האדם: ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת
 ח לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא-יבצר מהם כל אשר
 ט יזמו לעשות: הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו
 איש שפת רעהו: ויפיץ ה' אתם משם על-פני כל-הארץ
 ויחדלו לבנת העיר: על-כן קרא שמה בבבל כי-שם
 בלל ה' שפת כל-הארץ ומשם הפיצם ה' על-פני
 כל-הארץ:

ענה על סעיף א (חובה).

א. (1) בקטע שלפניך יש סיפור איטיולוגי — סיפור המסביר תופעות בעולם.

כתוב שתי שאלות שיש עליהן תשובה בסיפור, ואת התשובה של הסיפור על כל אחת

מהן. בסס את דבריך על הכתוב. (15 נקודות)

(2) לסיפור זה מסר חד-משמעי, והוא מנוסח בספר תהלים כך: "השמים שמים לה'

והארץ נתן לבני אדם" (תהלים, קט"ו, 16).

הסבר כיצד מסר זה בא לידי ביטוי בסיפור שלפניך. (10 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוק 6 וקטע מאגדת חז"ל שלפניך.

לפי אגדת חז"ל, מגדל בבל התנשא לגובה רב כל כך, עד שרק כעבור חצי שנה הגיעו האנשים שהעלו את חומרי הבנייה אל הבונים. בהמשך האגדה מסופר: ואם נפל אדם ומת, לא שמיץ את לבם עליו, ואם נפלה לבנה אחת, היו יושבין ובוכין ואומרים: אוי לנו, אימתי תעלה אחרת תחתיה?

(פרקי דרבי אליעזר, פרק כ"ד)

(1) על פי האגדה, מה היה החטא שחטאו בוני המגדל שבגללו העניש אותם ה'?

(6 נקודות)

(2) על פי פסוק 6, מהו הקושי התאולוגי בתגובתו של ה' למעשי בני האדם? על פי האגדה,

איך חז"ל מתמודדים עם קושי תאולוגי זה? (9 נקודות)

ג. קרא את שירו של גיורא פישר שלפניך – "קול המוזיקה".

בדרך לקריית מלאכי אני שומע

את הסיני צ'ו ליאנג לין

בקונצ'רטו לכינור של פרוקופייב.

על הפילהרמונית של לוס אנג'לס

מנצח הפיני אָסָה פֶּקָה סְלוֹוֶן.

ה' בלל שפת כל הארץ

ניפץ מגדלים.

רק המוזיקה ניצחה אותו:

עָלִי כינור ועלי נבל היא דוברת

שפה אחת ודברים אחדים

וראשה בשמים.

(פישר, ג' [2014]. **צירי חיים**, תל אביב: קשב, עמ' 9.)

בקטע מ**בראשית**, י"א שלפניך בני האדם מתכננים תכנית, והאל פועל נגד התכנית.

(1) לפי **בראשית**, י"א, מי הצליח לממש את תכניתו? נמק את דבריך ובסס אותם

על הכתוב. (6 נקודות)

(2) לפי השיר שלפניך, מי הצליח לממש את תכניתו? נמק את דבריך ובסס אותם

על הכתוב. (9 נקודות)

2. קרא בראשית, כ"ט, 1, 6-18, 35.

בראשית, כ"ט, 1-6

א וישא יעקב
 ב רגליו וילך ארצה בני-קדם: וירא והנה באר בשדה והנה
 שם שלשה עדרי-צאן רבצים עליה בי מן-הבאר ההוא
 ג ישקו העדרים והאבן גדלה על-פי הבאר: ונאספו-שמה
 כל-העדרים וגללו את-האבן מעל-פי הבאר והשקו את-הצאן
 ד והשיבו את-האבן על-פי הבאר למקמה: ויאמר להם יעקב
 ה אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אנחנו: ויאמר להם הידעתם
 ו את-לבן בן-נחור ויאמרו ידענו: ויאמר להם השלוס לו
 ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם-הצאן:

בראשית, כ"ט, 18-35

יח ויאהב יעקב את-רחל ויאמר אעבודך
 יט שבע שנים ברחל בתך הקטנה: ויאמר לבן טוב תתי
 כ אתה לך מתתי אתה לאיש אחר שבה עמדי: ויעבד יעקב
 ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו
 כא אתה: ויאמר יעקב אל-לבן הבה את-אשתי כי מלאו
 כב ימי ואבואה אליה: ויאסוף לבן את-כל-אנשי המקום
 כג ויעש משתה: ויהי בערב ויקח את-לאה בתו ויבא אתה
 כד אליו ויבא אליה: ויתן לבן לה את-זלפה שפחתו ללאה
 כה בתו שפחה: ויהי בבקר והנה-הוא לאה ויאמר אל-לבן
 מה-זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני:
 כו ויאמר לבן לא-יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני
 כז הבכירה: מלא שבע זאת ונתנה לך גם-את-זאת בעבדה
 כח אשר תעבד עמדי עוד שבע-שנים אחרות: ויעש יעקב כן
 כט ומלא שבע זאת ויתן-לו את-רחל בתו לו לאשה: ויתן
 ל לבן לרחל בתו את-בלהה שפחתו לה לשפחה: ויבא גם
 אל-רחל ויאהב גם-את-רחל מלאה ויעבד עמו עוד שבע-

לא שְׁנִים אַחֲרוֹת: וַיֵּרָא ה' כִּי־שָׁנוּאָה לֵאמֹר וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ
 לב וַרְחַל עֵקֶרָה: וַתַּהַר לֵאמֹר וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי
 לג אָמַרְהָ כִּי־רָאָה ה' בְּעֵינָי כִּי עָתָה יֵאָהֲבֵנִי אִישִׁי: וַתַּהַר
 עוד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע ה' כִּי־שָׁנוּאָה אֲנֹכִי וַיִּתֵּן־
 לד לִי גַם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן: וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן
 וַתֹּאמֶר עָתָה הִפְעַם יִלּוּהַ אִישִׁי אֵלָי כִּי־יִלְדֵתִי לוֹ שְׁלִשָּׁה
 לה בָּנִים עַל־בֶּן קָדָא־שְׁמוֹ לֵוִי: וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר
 הִפְעַם אוֹדָה אֶת־ה' עַל־בֶּן קָדָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֹד
 מְלֻדָּת:

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים 1-6 שלפניך.

יש הטוענים שיעקב בבואו לחרן הפיג את חששם של בני המקום מפניו מכיוון שנהג עמם בנימוס ובכבוד.

(1) הבא והסבר שתי דוגמאות להתנהגות זו של יעקב בבואו לחרן. (12 נקודות)

(2) האם ההתנהגות של יעקב אכן הפיגה את החשש של בני חרן מפניו? הסבר, ובסס את דבריך על הכתוב. (13 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. (1) לבן רימה את יעקב. מהו הנימוק של לבן למעשה המרמה שלו? (8 נקודות)

(2) לפי חוקי התורה חל איסור הונאה (ויקרא, י"ט, 33; כ"ה, 14, 17), ואילו בכמה מסיפורי התורה נוהגים בסלחנות עם המרמה. קרא את דברי ד' פרידמן: אפשר שבאותם ימים התייחסו לעורמה כאל כישרון או תכונה הראויים להערכה, והשימוש בהם נתפס כתכסיס לגיטימי להשגת מטרה ראויה.

(פרידמן, ד' [2000]. הרצחת וגם ירשת — משפט, מוסר וחברה בסיפורי המקרא. אור יהודה: דביר, עמ' 89.)

לדעתך, האם שימוש בעורמה הוא לגיטימי להשגת מטרה ראויה?

הסבר את דבריך. (7 נקודות)

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד 6.)

ג. קרא פסוקים 30-35 ואת הקטע מדברי מ' גפני שלפניך.

באמצעות לידת הבנים ומתן השמות עוברת לאה תהליך של גילוי עצמי [...] היא מבינה שערכה הפנימי אינו תלוי באחרים.

(גפני, מ' [2002]. התרת הספק הפנימי: לאה ולידתו של יהודה. בתוך ציון, ת' [עורכת],

סיפורי ראשית. תל אביב: ידיעות אחרונות, ספרי חמד, עמ' 410).

(1) מ' גפני מתאר תהליך רגשי שלאחרי חווה. הסבר תהליך זה באמצעות מדרשי השם של ראובן ויהודה. (7 נקודות)

(2) מדברי לאה מבינים שהיא חשה כי יעקב אדיש ואטום למצוקתה, ואילו אלוהים מגלה כלפיה הבנה וחמלה.

בסס טענה זו על מדרשי השם של שמעון ולוי.

(8 נקודות)

שים לב:
המשך הבחינה בעמוד 8

פרק שני — נושאי ההרחבה (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 3-4.

חוק

3. קרא דברים, ט"ז, 18-20.

יח שִׁפְטִים וְשִׁטְרִים תִּתֶּן לָךְ בְּכָל-
 ט שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר הֵאֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וּשְׁפֹטוּ אֶת-הָעָם
 כ שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹר עֵינַי חֲכָמִים וַיִּסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים: צֶדֶק
 צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תַּחֲיֶיהָ וַיִּרְשֶׁתְּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-הֵאֱלֹהֶיךָ
 נָתַן לָךְ:

א. על פי הקטע שלפניך, הסבר את הקשר בין עיוורון לשוחד בנוגע למשפט צדק.

(8 נקודות)

ב. קרא פסוק 19 בקטע שלפניך וגם את הקטע משולחן ערוך שלפניך, הדן בלקיחת שוחד

ובמתן שוחד:

כשם שהלוקחו עובר ב"לא תעשה", כך הנותנו עובר ב"לפני עיוור לא תיתן מכשול".

(שולחן ערוך, חושן משפט, פרק ט, סעיף א)

(1) הסבר מה מוסיף הקטע הזה משולחן ערוך על החוק שבפסוק 19. (6 נקודות)

(2) לדעתך, מה חמור יותר בהקשר של משפט צדק, לקיחת שוחד או מתן שוחד? נמק.

(6 נקודות)

חכמה

.4 קהלת, ג', 19-21.

יט כִּי מְקַרֵּה בְּנֵי-הָאָדָם וּמְקַרֵּה הַבְּהֵמָה וּמְקַרֵּה אֶחָד לָהֶם כְּמוֹת
 זֶה בֶּן מוֹת זֶה וְרוּחַ אֶחָד לְכָל וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן-הַבְּהֵמָה אֵין
 כ כִּי הַכֹּל הֶבֶל: הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶל-מָקוֹם אֶחָד הַכֹּל הֵינָה מִן-הָעֶפֶר
 נא וְהַכֹּל שָׁב אֶל-הָעֶפֶר: מִי יוֹדַע רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא
 לְמַעַלָּה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הֵיכָדָת הִיא לְמַטָּה לְאָרֶץ:

”מוותר האדם מן הבהמה אין” (פסוק 19).

יש הרואים במשפט זה משפט שאלה, ויש הרואים בו קביעה.

א. לדעתך, האם פסוק 19 הוא שאלה או קביעה? הסבר את דבריך, ובסס אותם על הכתוב.

(10 נקודות)

ב. הסבר מדוע יש המוצאים בקטע שלפניך ביסוס לאידאולוגיה של צמחונות.

(10 נקודות)

בהצלחה!